

SOS-MAPPE

til lejrchefen

Praktisk og konkret hjælp til små og store
udfordringer på en lejr

GOD LEJR

DFS ønsker med dette hæfte at synliggøre lejrchefens ansvar – samt støtte og vejlede

FORORD

Støtte til ledere

Vi ved, at mange oplysninger i dette hæfte kan virke voldsomme. Vores fokus er ikke at tage frimodigheden eller gøre bange, men at støtte jer i jeres opgave og ansvar, så I kan holde i mange år.

I Danmarks Folkekirkelige Søndagsskoler har vi kontakt med rigtig mange børn i løbet af året i klubber, på lejre og til forskellige arrangementer.

Hæftet er skrevet med lejr for øje, men mange af tingene giver også god mening i klubben - her kan det være nødvendigt at udpege en af lederne til at have det øverste ansvar i krisesituationer.

Det er fantastisk at tænke på, hvor mange børn og voksne der sammen bruger tid på at høre om Jesus – og have det sjovt! Når mange mennesker er sammen, kan der desværre også ske uforudsete hændelser eller opstå situationer, hvor det er godt at have hjælp eller retningslinjer.

På landskontoret har vi fået mange forskellige spørgsmål fra frivillige ledere som har stået i situationer, hvor de har haft brug for hjælp og sparring.

Disse spørgsmål – og mange flere – har vi samlet i dette hæfte som vi håber kan give svar, hjælp og overblik.

Læs indholdet og medbring mappen

Vi vil opfordre til, at enhver lejrchef på DFS' lejre gør sig bekendt med hæftets indhold, og at den medbringes på enhver weekend- eller sommerlejr.

Husk at tage en snak om indholdet med jævne mellemrum.

Brug os

I er naturligvis altid meget velkomne til at kontakte os på landskontoret. Vi er klar til at hjælpe og rådgive – så kontakt os frimodigt.

Med ønsket om Guds velsignelse over jeres arbejde med at give det største til de mindste.

De bedste hilsner

Danmarks Folkekirkelige Søndagsskoler

Korskærvej 25, 7000 Fredericia

INTRO

Forord – god lejr 2

Børneattester – hvorfor det? 4

Lejrens spilleregler 5

SIKKERHED

Beredskab
– hvad skal jeg gøre? 7

Forholdsregler

Handleplaner

- sygdom
- ulykke
- dødsfald
- brand

Ulykkesforsikring

Telefonliste
(Udfyldes hjemmefra) 10

Lejrchefens ansvarsområder 11

DIT TEAM

Pas på dit lederteam 13

- »Pas på os-regler«
- lederen og tavshedspligten
- lederen og »overfald«

GRÅZONER

Seksuelle overgreb 14

Sjælesørgerisk beredskab 16

Sorg og krise 18

PRAKTISK

Kørsel med børn 19

Brug af billeder 19

Kontakt DFS – døgnet rundt 20

SOS-kort 21

Lejrchefens 10 ting
der skal huskes 22

God lejr 23

INTRO

SIKKERHED

DIT TEAM

GRÅZONER

PRAKTISK

BØRNEATTESTER – HVORFOR DET?

Børneattester giver tryghed - og er lovpligtige for alle der arbejder med børn under 15

Vedr. lov om børneattest

Det er lovpligtigt at foreninger, der har med børn at gøre, skal indhente børneattester for alle der arbejder med børn under 15. En børneattest fortæller om man er straffet for seksuelle forhold til børn under 15.

Det gennemsigtige fællesskab

I DFS ønsker vi på alle måder at undgå ethvert overgreb på børn. Loven om børneattester skal sikre, at vi ikke risikerer at få nye ledere der tidligere er blevet straffet for overgreb på børn. Men dette er ingen garanti mod overgreb.

Derfor vil vi endnu en gang understrege vigtigheden af, at vores fællesskaber er gennemsigtige fællesskaber med gode rammer, klare spilleregler og grænser som kendes af både børn og voksne. Både børn og forældre skal være trygge ved vores arbejde.

Klare retningslinjer giver tryghed som leder

Desuden skal det være trygt at være leder. Vi vil derfor opfordre dig til at gøre alle nye ledere opmærksomme på nødvendigheden af børneattester, spilleregler for lejren (se side 5-6) samt forebyggelse af seksuelle overgreb (se side 15-16).

Vigtigt at det sker via soendagsskoler.dk

Lejrchefen har ansvaret for at attesterne bliver indhentet, mens landskontoret gør det praktiske. For at kunne dokumentere, at der er børneattester på lederne, er det derfor vigtigt, at ansøgningen sker via soendagsskoler.dk og at man derfor ikke søger via politiets hjemmeside.

Søg på 'børneattest' på soendagsskoler.dk for at finde formularen (se den til højre). Der kan kun søges digitalt. Der er udførlig vejledning på hjemmesiden.

Som lejrchef har du således ansvaret for at få dine nye frivillige medarbejdere til at benytte formularen på hjemmesiden. Hvis du gerne vil ha' overblik, kan du indhente cpr-numre på de frivillige og selv udfylde formularen for dem. Dermed ved du med sikkerhed, at alle har ansøgt.

> soendagsskoler.dk

LEJRENS SPILLEREGLER

Retningslinjer skal synliggøres for lederflokken

RETNINGSLINJER

Vi vil gerne opfordre lejrledelsen til at udarbejde nogle retningslinjer, så ansvar og regler bliver synliggjort for alle i lederflokken. Vi bringer her et eksempel på *Etiske regler for lejrarrangementer*. De er udarbejdet af Ålborgkredsen v/kredsformand Niels Ravn, og vi håber, disse kan inspirere andre.

Lejrchef

Lejrchefen har det overordnede ansvar for lejren og skal derfor altid inddrages

- ved ændringer i planlagt lejrprogram
- ved sygdom eller hjemve blandt lejrdeleger
- inden kontakt til hjemmet
- ved problemer mellem lejrdeleger (mobning, klipper, uoverensstemmelser mv.)
- ved alvorlig irrettesættelse af lejrdeleger (helst før, men som minimum efter irrettesættelsen)
- ved konstatering af eller mistanke om misbrug (alkohol, stoffer mv.)
- ved konstatering af eller mistanke om krænkende adfærd i lejrdelegerens dagligdag/hjemmesituation
- ved enhver krænkelse eller mistanke herom (vold, incest eller anden krænkende adfærd).

Lejrchefen skal endvidere

- sikre, at retningslinjer for alle ledere er gennemgået og forstået af samtlige ledere, herunder ung-ledere – inden lejrens start
- sikre, at der er udpeget en stedfortræder i lejrchefens evt. fravær, samt at dette er kendt af samtlige ledere – inden lejrens start.

Alle ledere

- »Veteraner« har ansvar for, at de nye ledere bliver udviklet, fx ved at videregive gode råd og erfaringer samt være behjælpelig ved spørgsmål og/eller problemer.
- Dagslederen har ansvaret for dagens program og afviklingen af dette og skal give information til øvrige ledere samt køkkenet, hvis der sker væsentlige ændringer.
- Lederne er forpligtet til at komme, når der kaldes sammen - medmindre man har brug for at være alene eller skal forberede noget; dog skal der forinden gives besked til dagslederen.
- Lederrummet bruges fortrinsvis til forberedelse/ledermøde, da vi er på lejr for børnenes skyld. Hygge og afslapning skal der også være tid til, men i begrænset omfang.
- Som ledere har vi ansvar for hinanden. Vi hjælper med at undgå situationer der kan tolkes som overgreb. Ved behov for irrettesættelse samt situationer der kræver fysisk kontakt (fx trøst af oprevet lejrdeleger eller lign.) skal der altid være to ledere til stede.

Gangforhold

- Kvindelige ledere har alene adgang til pigegangen og mandlige ledere alene til drengegangen.
- Hvis lejrchefens tilstedeværelse er nødvendig på den »forkerte« gang, skal han eller hun følges af leder der matcher kønnet på den pågældende gang.

Almene forhold

- I tilfælde af problemer (når deltagerne ikke accepterer det vi siger) bør det så vidt muligt undgås at tage fysisk fat, da det nemt misforstås.
- Fysisk afstraffelse er naturligvis uacceptabelt.
- Enhver omgang med børnene, der kan tolkes i retning af overgreb, er uacceptabelt.
- Sjælesorg gives af leder af samme køn som barnet - eller gives i et hjørne af et offentligt rum.
- Banden, sjofelheder eller sladder er ikke tilladt.
- Vi forventer god opførsel og skælder så lidt ud som muligt - og altid med respekt for den enkelte.
- Knus henvises til offentlige steder eller under flere lederes tilstedeværelse.
- Flaget hejses og tages ned så vidt muligt ved deltagelse af alle ledere og deltagere, dog med undtagelse af køkkentanter.
- Vi synger til og fra bord ved alle hovedmåltider.
- Der tilstræbes, at nye ledere under 18 år har gennemgået UngLederTræning eller lignende.

Lav dine egne regler

- Måske har du en puttelejr, hvor søskende skal sove sammen, eller du vælger at samtale med børnene i enrum, med en åben dør (fx via en kile eller en taske, der holder døren).
- Måske vælger du at udpege en »souschef« hjemmefra, så der lige er én, man hurtigt kan vende tingene med.
- Måske vælger I, at når der skal trøstes, så foregår det i et offentligt rum.

Tænk selv videre, og lav dine regler sammen med dit lederteam.

BEREDSKAB – HVAD SKAL JEG GØRE?

Forholdsregler, handleplaner og ulykkesforsikring

FORHOLDSREGLER

Tag dine forholdsregler hjemmefra

- Udform et brev med informationer til hjemmene, så forældrene ser vigtigheden af at **informere om barnet** fx om det lider af allergier, sygdomme eller får speciel medicin.
- Pas på, at evt. medicin bliver forsvarligt opbevaret eller tages efter lægens forordninger.
- Ligeledes er det vigtigt at blive informeret om der fx er specielle ting som skaber angstreaktioner eller er specielt sårbart (sengevædning, nyligt dødsfald i familien, samlivsbrud osv.) for barnet.
- Lederne har tavshedspligt i forhold til følsomme oplysninger. Bemærk, at tavsheden må og skal brydes under særlige omstændigheder (se side 13).
- Sørg for at have **aktuelle telefonnumre**, hvor deltagerens forældre kan træffes i den tid, du har ansvar for barnet.
- Deltagerne skal vide, hvor de **finder lederne** om natten (navn på døren), og være trygge ved, at de kan komme og banke på, hvis der er noget i vejen.

- Sørg for at have **telefonnumre til læge/lægevagt** liggende lettilgængeligt ved telefonen (udfyld telefonlisten på side 10). Der må altid være telefonforbindelse, disponibel bil på lejrstedet og så mange voksne ledere, at der er nogle, som kan frigøres til en evt. patient.

- Det kan vise sig at være afgørende, at der er en leder, der kan **førstehjælp**. Der skal være førstehjælpsudstyr på lejrstedet, og lejrchefen må vide, hvor det er. Sørg for at nogle er førstehjælpsuddannede. Lejrledere kan bede kredsen betale for et førstehjælpskursus.

- **Bed om beskyttelse** for lejren, børnene og lederne.

På et **ledermøde** tages disse ting op, så lederne bliver bevidste om at udvise ansvarlighed, så der ikke efter en evt. krise kan siges, at lederflokkens handlede uansvarligt.

HANDLEPLANER

... ved sygdom

- Ring til lægen – husk patientens sygesikring og cpr-nr.
- Beskriv symptomerne, så godt du kan. Lægen bestemmer, om noget må gøres, og hvad som skal gøres. Hvis patienten skal køres til læge/sygehus, følger en leder med og bliver, til forældrene eventuelt kommer til og tager over.
- Forældrene kontaktes.

- Hvis man vælger at se situationen an, flyttes den syge ind på et lederrum og observeres jævnlige.
- Ved tvivl rådfører man sig med forældrene, om de vil komme og hente den syge hjem.
- Kontakt hellere en læge en gang for meget, end en gang for lidt.

HANDLEPLANER – FORTSAT

...ved ulykke

- Gå ikke i panik. Tilkald den eller dem som kan førstehjælp, og få andre sendt væk.
- Ring til lægen/Falck – husk at opgive adresse og telefonnummer, så de kan få kontakt, hvis det er nødvendigt.
- Lejrchef (el. en anden person) må være koordinator. Fordel opgaverne på lederne. Giv nogen af lederne ansvar for de øvrige deltagere, og få dem i sikkerhed. Hold dem samlet. Giv dem jævnlige beskeder om, hvad der sker.

- Ring efter forældrene.
- En holder telefonkontakt med lægen/Falck.
- Gør forberedelser så en evt. ambulance kan finde frem uden forhindringer.
- En ansvarlig leder følger med i bilen/ambulancen og bliver, til forældrene kommer og tager over.

... ved dødsfald

- Gå ikke i panik. Tilkald den eller dem som kan førstehjælp, og få andre sendt væk.
- Ring til lægen/Falck – husk at opgive adresse og telefonnummer, så de kan få kontakt, hvis det er nødvendigt.
- Lejrchefen (el. en anden person) må være koordinator. Fordel opgaverne på lederne. Giv nogen af lederne ansvar for de øvrige deltagere, og få dem i sikkerhed. Hold dem samlet. Giv dem jævnlig beskeder om, hvad der sker.
- Kontakt DFS - døgnnet rundt (se side 20).
- Information til de pårørende overlades til politi eller præst.
- Hav øje for de andre børn. Saml dem og fortæl, hvad som er sket, og hvad som nu bliver gjort. Fordel dem på gruppeledere for at snakke om det der er sket.
- Alle hjem kontaktes og orienteres.

Om at fortsætte eller afslutte lejren:

- Lejrlederne tager stilling til, om det er rigtigt at fortsætte lejren. Hvis man vælger at afslutte lejren, må alle hjem varsles og ingen sendes hjem, uden at en ved, at der er nogen klar til at tage imod dem.
- Vi skal ikke tro, at det er naturligt at fortsætte lejren. Men bliver det løsningen, er det naturligt at have flaget på halv frem til begravelsesdagen. Det bliver hovedlederens opgave at informere alle lejrdelegerne samlet om det som er sket så sagligt og omsorgsfuldt som muligt.
- **Rygter** om dødsfald spredte sig hurtigt. Derfor er det vigtigt at informere forældrene til de øvrige

deltagere så hurtigt som muligt. En lejr, hvor det bliver vedtaget at fortsætte lejren, kræver mange ressourcer. Det betyder bl.a. en stor ringe-runde. Skaf hjælp fra landskontoret eller andre nære medarbejdere. Nogle af deltagere vil også have et specielt behov for at tale med deres forældre i forlængelse af denne ringe-runde.

- Organiser en **markering**, før I skilles. Tænd et lys, gerne på det sted, hvor det skete. Hold hinanden i hænderne. Syng, bed og græd sammen. Skriv/tegn hver sin »hilsen« til den døde kammerat. (Kan senere videregives til forældrene).

Sorgbearbejdelse og omsorg:

- Hvis nogen har et kamera, så tag nogle **billeder**. De kan blive til nytte senere i bearbejdelsen, specielt for familien. Sådanne billeder er strengt personlige og opbevares restriktivt. Lejrchefen bør få billeder, hvis de viser afdøde, hvorefter de slettes hos den, der har taget dem. Efter en tid slettes de, hvis de pårørende ikke ønsker at have dem.
- **Vis opmærksomhed** over for familien både ved begravelsen og senere. Er der billeder, så tilbyd dem at se dem/få dem. Fortæl alt, som I husker, og giv dem et mest muligt udførligt billede af alt, som skete, og ting, som kan knyttes til den, som er død. Tilbyd dem at komme ud på lejrstedet, når de er klar til det.
- De deltagere, som var **vidner** til det skete, og de som var venner af den døde, må vi vise speciel opmærksomhed og samles for sig selv. De trænger til at få snakket om det de oplevede og de følelser de sidder med. Alt, som snakkes om i denne gruppe, er fortroligt og skal ikke udbasuneres for resten af lejrens deltagere og ledere.

- Nogle af forældrene vil evt. ønske at aflægge lejrstedet et **besøg**. Der kan evt. indbydes til et forældremøde på lejren.
- Måske dukker **pressen** op. Lejrlederen (en ansvarlig person) taler med pressen i samspil med landslederen i DFS. Pressen må ikke tage billeder eller interviewe øvrige lejrdeleger/ledere. Ønsker de et billede, kan det være af lejrstedet med flaget på halv.

Næste lejr:

- Hvis det er flere af de samme deltagere/ledere, så saml dem og tal om det, der skete. Gå fx avisudklip-pene igennem.
- Indfaldsvinkler til hjælp for at få sat ord på det, en sidder med, kunne være:
 - “Det første jeg tænkte, da jeg fik at vide, hvad der var sket, var ...”
 - “Det værste ved det som skete, er ...”
 - “Det indtryk som sidder stærkest tilbage, er ...”
 - “Jeg bliver mest ked af det, når jeg tænker på ...”
- Send en hilsen fra lejren til den afdødes familie.

... ved brand

Stedet skal være godkendt af brandtilsynet efter kommunens retningslinjer. Undersøg reglerne i jeres kommune.

Der skal som minimum være:

- rømningsveje - med mærkede udgange med lys
- røgalarmer
- brandslukningsapparater
- en skriftlig brandinstruktion på stedet
- telefonnummer på brandvæsen, el-værk, politi, læge/Falck - de skal være tilgængelige ved telefonen (udfyld også telefonlisten side 10)
- en oversigtsplan over hver etage med aftegnede rømningsveje - i hvert rum.

Vores specielle ansvar er at have en oversigt over, hvem der ligger i de forskellige rum. De opbevares af lejrchefen med kopi af de aktuelle rum til hver gruppeleder. Deltagerne må ikke bytte værelse uden at spørge/give besked. Der kan også være sedler på hver dør om, hvem der bor i rummet.

Rummene (deltagerne) fordeles på lederne. Der

udpeges rumledere. Disse har ansvar for gruppen og kan kontaktes, når der er noget. Det er vigtigt, at lederne lærer navnene og gør sig bekendt med »deres« deltagere. Det har fortrinsvist en social funktion. Men det giver også en ekstra sikkerhed i tilfælde af brand. Der skal sove mindst én leder på hver etage/hvert hus. Alle ledere bør gøre sig godt bekendt med huset/bygningerne.

Mindst én leder er specielt brandansvarlig og sætter sig ind i instruktion og skaffer sig oversigt over, hvor alt og alle er. Der aftales et specielt mødested udenfor for alle deltagere. Når alarmen går, skal alle skynde sig derhen. Hver rumleder tæller »sine«. Det er vigtigt, at det går hurtigt med at finde ud af, om der mangler nogen. Det er ikke dumt at afholde brandøvelse en gang imellem. Helst når det er lyst, så børnene ikke bliver mere bange end nødvendigt.

Vær opmærksom på, at megen tale om brand kan give den effekt, at nogle børn ikke kan sove.

Det kunne også være en idé at invitere brandvæsenet og have det som indslag i lejrens program. Lejrchefen kunne også lave en aftale med en brandstation om at få en lille briefing, før lejr-sæsonen går ind.

ULYKKESFORSIKRING

Forsikrings spørgsmål ved uheld eller lign. hvor ikke barnets eller lederens ulykkesforsikring dækker, kan rettes til landskontoret. Her vil vi behandle den konkrete sag.

TELEFONLISTE

Udfyldes før lejren

VIGTIGE KONTAKTER

Brandvæsen

El-værk

Politi

Læge

Ambulance/Falck

Sygehus

Lejrens adresse

Danmark Folkekirkelige Søndagsskoler

Landskontoret
8227 1216
- Mandag-torsdag 9:30-15
- Fredag 9:30-14

Akuttelefon (uden for telefontid)
3050 4054

- Kontaktes ved ulykker
- Kontaktes angående pressen
Der er bemanning på nummeret døgnet rundt.

Vigtige telefonnumre for dig

LEJRCHEFENS ANSVARSOMRÅDER

Retningslinjer skal synliggøres for lederflokken

ANSVARSOMRÅDER

Når vi arrangerer lejre, har vi et stort ansvar. Kredsen står som arrangør og er dermed ansvarlige og lejrchefen er den, som i praksis har hovedansvaret. Lejren skal have et indhold og miljø, så kredsen, forældrene og børnene kan være trygge.

Her er nogle stikord til at få synliggjort ansvarsområderne.

Ansvar for lederne

- Ansvar for børnenes sikkerhed
- Sygdom
- Ulykke
- Brand
- Sjælesørgersk tryghed
- Regler, herunder baderegler
- Reaktioner/regler om brud på reglementet.

Ansvar for programmet

- Modtagelsen
- Fordeling af rum
- Lejraftgift
- Måltider
- Kiosk
- Aktiviteter
- Forkyndelse
- Underholdning
- Fritid
- Sovetid
- Vækning
- Vagt om natten
- Hjemrejse/afhentning af barnet.

Ansvar for det praktiske

- Indkøb
- Rengøring
- Ansvar for lejrstedets udstyr
- Sikkerhed på lejren, fx legepladsen.

Et godt beredskab

God bemanning er

- nok ledere i forhold til antal deltagere
- en god sammensætning af ung-ledere, erfarne ledere, kvindelige og mandlige ledere, ledere med sjælesørgersk erfaring osv.
- at passe godt på lederne, så du får »veteraner«.

En bevidst brug af lederne

- påtænker langsigtet lederopklæring
- udvikler en gruppelederfunktion
- tildeler konkrete opgaver/ansvarsområder
- følger op og giver respons
- har ledersamlings (før, under og efter lejren)
- har et åndeligt lederfællesskab
- skaber godt miljø af ledere, køkkenfolk, pedel osv.

Code lederholdninger er at

- være et forbillede
- vise hensyn i samtalen, væremåden, forståelsen, underholdningen, forkyndelsen osv.
- tænke sjælesørgersk i sin væremåde, ved vanskeligheder, samtaler, forkyndelse osv.

Praktiske eksempler

Code lederholdninger er

- ikke at le af det klodsede barn
- ikke at sætte nogen i forlegenhed ved at skabe situationer, hvor de kommer til at dumme sig
- ikke at bruge ironi, når der irttesættes
- at bruge »direkte tale«
- at undgå at irttesætte nogen i andres påhør
- ikke at blive hårdhjertet under leg med børnene
- at se, om nogen »falder uden for« og opmuntre dem til at være med i fællesskabet
- at lære navnene på deltagerne
- at skab ro ved bordvers, beskeder osv.
- ikke at misbruge sin charme og falde for fristelsen til at få nogen til at forelske sig i dig

ANSVARsområder – FORTSAT

- ikke at favorisere en bestemt person eller gruppe
- ikke at blive intim og nærgående, heller ikke "bare for sjov"
- ikke at bruge ord og vendinger som spiller på sex
- at klæde sig sømmeligt
- at banke på og vente på svar, før man går ind i rummet til nogen
- at se børnene – hver enkelt
- at være en god medleder.

En god indbydelse indeholder

- information om sted, tid, pris, formål, program, pakkelliste, ankomst, afhentning osv.
- regler for mobiltelefon, sengetider, beløb til kiosken, lejrbank osv.
- felter på indmeldelsen til forældrenes navn, adresse, mobilnr., tilladelse til at bruge billeder af børnene, særlige informationer fra forældrene (fx allergihensyn) osv.

Gode rutiner på lejren er

- at give god og fyldig forhåndsinformation til ledere, forældre og børn
- en god modtagelse – både til børn og forældre
- information og orientering om lejrregler og konsekvenser for evt. brud på disse
- ledernes tilstedeværelse
- mulighed for samtale/sjælesorg
- at støtte og hjælpe børnene med det de betror; fra kærestesorger til mor og fars skilsmisse.

Gode lejrregler som overholdes af alle

(Se afsnittet *Lejrens spilleregler*, s. 5-6)

PAS PÅ DIT LEDERTEAM

Som lejrchef har du et særligt ansvar for dit team

LEDERTEAM

Du har ansvar for, at evt. svære oplevelser den enkelte leder får, bliver bearbejdet og taget hånd om. Det kan være ved særlige situationer som fx drukneulykker, et fald fra øverste køje, eller der bliver betroet hemmeligheder om fx incest.

Lejrchefen skal tage hånd om den udsatte leder i form af samtaler, samvær, tilbyde hjælp ude fra fx psykologhjælp osv., hvis det er påkrævet. Det er vigtigt at vide, at du står bag enhver leder og støtter og hjælper så godt som muligt.

»Pas på os-regler«

Regler er at være. Det er lejrens regler også, fx om, hvordan samværet med det enkelte barn skal foregå. Regler er ikke kun lavet for at beskytte barnet – men også den enkelte leder.

Når vi fx opfordrer til, at man aldrig er alene med et barn i et rum, er det bl.a. for at lederen ikke kan blive beskyldt for overgreb el. lign. bagefter. Derfor er regler gode og skal overholdes.

Lederen og tavshedspligten

Det er godt, når vi på lejr giver mulighed for samtale og for, at den enkelte deltager i fuld tillid betror lederne om det, der rører sig af problemer i skolen, hjemmet, blandt kammerater osv. Det skal behandles i fuld respekt og med tavshedspligt. Dog er der en grænse for, hvornår tavsheden bør brydes. Fx ved mistanke eller betroelse af hemmeligheder om vold i hjemmet, misbrug, incest, overgreb osv.

I disse tilfælde har enhver pligt og ret til at bryde tavsheden.

Fortæl alle ledere, at du som lejrleder skal delagtiggøres i disse svære emner, og at du derefter vil afgøre det videre handlingsforløb.

Lederen og »overfald«

Sker det, at en leder bliver »overfaldet« (fysisk, psykisk eller verbalt) af en af deltagerne, kan der handles sådan: Afslut situationen på så lavt fysisk niveau som muligt. Få gerne flere voksne med hurtigst muligt. Få afklaret, om der er tale om en enkeltstående »smutter« for et svagt barn, eller om der er et større problem. Herefter må det afgøres af den ansvarlige, i samråd med den involverede leder, om barnet kan blive eller må sendes hjem.

Det er altid en meget belastende og grænseoverskridende situation at komme i, at en anden person (også »bare« et barn) angriber en. Derfor skal der tages hånd om den medarbejder, der har været udsat. Det kan være gennem samtaler eller at få en ekstra medarbejder med på lederens opgaver.

Husk at følge op i tiden fremover, da det for den, det er gået ud over, ikke er overstået dagen efter.

Yderligere situationer

Tavshedspligt og overfald er bare to potentielle situationer. Overvej andre og snak om dem i jeres team.

SEKSUELLE OVERGREB

Forebyg misbrug og overgreb mod børn

VEJLEDNING

Overgreb mod børn kan også ske i kirkelige sammenhænge. I DFS ønsker vi at være opmærksomme på, hvad vi kan gøre for at forebygge, at det sker.

Nedenstående spørgsmål bør tages op på leder-møder i forbindelse med lejre:

- Hvordan undgår vi hos os, at der kan ske overgreb og misbrug af børn?
- Hvilke signaler skal vi være opmærksomme på, både fra børn og voksne?
- Hvilke retningslinjer skal der være for vor samvær, så dette er gennemsigtigt?
- Hvordan skal vi som ledere forholde os, hvis der sker overgreb og misbrug hos os?

Hvad er incest og seksuelt misbrug?

Det er, hvis man som barn/ung har oplevet at blive udnyttet af en person, der har skaffet sig seksuel tilfredsstillelse ved fx at:

- se på eller deltage i seksuelle handlinger
- berøre kroppens intime områder
- belure eller omtale intime områder.

Seksuelt misbrug behøver således ikke at være fuldbyrdet samleje eller anden form for direkte seksuel kontakt.

Hvor findes seksuelt misbrug?

Misbrug finder sted i:

- alle miljøer, også kirkelige
- alle sociale lag i samfundet
- dårligt fungerende familier og systemer
- børns nære relationer.

Følger af seksuelt misbrug

Børn får generelt en oplevelse af:

- mindreværd, skam, skyld, frygt
- mistillid
- undertrykt vrede, bitterhed og had
- seksuel dysfunktion
- problemer i fremtidige parforhold
- dårlig kropsbevidsthed
- manglende forståelse for kroppens funktioner
- manglende personlige grænser
- sociale problemer.

Uden hjælp er følgevirkningerne oftest livsvarige.

Pædofile

Pædofile er overvejende, men ikke udelukkende, mænd. Pædofile findes på alle niveauer i samfundet, og det er umuligt at beskrive en typisk pædofil, men alle har de tilfælles, at deres tanker kredser om sex, berøring eller beluring med og af børn. For nogle bliver tankerne omsat til handling.

Pædofile vælger sjældent deres ofre tilfældigt. De er som regel dygtige til at spotte børn som er lette at komme i kontakt med. De vælger ofte - men ikke altid - børn, som i forvejen er udsatte, fx ensomme børn, børn med lavt selvværd, handicappede børn, børn med sprog- og talevanskeligheder eller børn som bliver mobbede.

Det kan også være børn, som i forvejen er udsat for seksuelt misbrug. Pædofile indleder ofte langsomt et seksuelt forhold til barnet og sørger ofte for at gøre sig gode venner med både barn og forældre.

Krænkerens adfærd

Den pædofile benytter sig ofte af sofistikerede metoder for at komme tæt på barnet. Før overgreb kan finde sted, vil krænkeren typisk have bearbejdet sine omgivelser, så han får mulighed for at være alene med barnet. Opbygningen af tillidsforholdet til barn og omgivelser kan tage uger, måneder eller år.

Mange pædofile er udstyret med særlige evner i omgangen med børn som både børn og voksne umiddelbart kan finde charmerende. Det sker, at en pædofil indleder forhold til en enlig mor bl.a. med henblik på at misbruge barnet.

Når et seksuelt misbrug har fundet sted, truer den pædofile ofte barnet til ikke at fortælle om misbruget. Den pædofiles metoder til at bevare »hemmeligheden« varierer fra at forsøge at gøre barnet »medskyldig« ved at hævde, at barnet selv spiller op til det, til at benytte grovere trusler om, at barnets nærmeste vil dø. Vold finder også sted, selv om den pædofile sjældent efterlader sig synlige spor, som kan vække mistanke og afsløre misbruget.

Den misbrugtes adfærd

Seksuelle overgreb vil altid påvirke barnets basale tro på og tillid til voksne. Et tillidsbrud er vanskeligt for et barn og kan medføre en voldsom angst. Derfor vælger nogle børn at tie om overgrebene.

Tegn på, at barnet bliver misbrugt, kan være både psykiske og fysiske. Barnet kan også fortælle en voksen om misbruget, men ofte kun give antydninger om forholdet. Fx kan barnet tale om, at det er blevet bedt om at holde på en hemmelighed. Børn, der bliver misbrugt, kan have et særligt adfærdsmønster. Men det er langt fra altid, at signalerne er tydelige. I mange tilfælde udsender barnet ingen signaler overhovedet. Signalerne kan være forskellige, alt afhængigt af, om misbruget foregår i eller uden for hjemmet. Vigtigst er det, at man som voksen er opmærksom på barnets trivsel, lytter til barnet og spørger ind til dets problemer.

Kriminel handling

Overgreb er en kriminel handling, og uanset hvad motivet er, er følgerne for barnet grusomme og giver barnet ar på sjælen resten af livet.

Hvad skal vi gøre i den konkrete situation?

Alle voksne har generel underretningspligt til de sociale myndigheder. Du skal derfor reagere, hvis du får kendskab til, at et barn eller ung er udsat for »vanrøgt eller nedværdigende behandling«, som blandt andet et seksuelt overgreb må betegnes som. Hvis I oplever, at et barn viser kraftige signaler om, at det er udsat for overgreb, eller begynder at tale om overgrebet, har man pligt til at reagere ved at kontakte socialforvaltningen i barnets bopælskommune. De har pligt til at undersøge sagen.

Er der tale om en klart begrundet mistanke har I pligt til at anmelde den mistænkte til politiet. Samtidig skal barnets forældre orienteres om, at der er indgivet politianmeldelse.

En leder som mistænkes for at begå overgreb, skal straks suspenderes fra sine opgaver i DFS. Det er formandens/bestyrelsens opgave at sørge for, at dette sker. Dernæst skal DFS' landsudvalg straks kontaktes via landslederen (se kontakt side 20).

Hjælp til offeret

Det er vigtigt, at et offer for overgreb får hjælp så hurtigt som muligt. Fra Søndagsskolerne vil vi henvise til Foreningen Agape samt den gruppe, der er nedsat af DFS og Indre Mission. Lad kontakten gå igennem DFS' landskontor.

Essentielt at forebygge

At forebygge er vigtigt - og klogt er det at tage sine forholdsregler. Derfor er lejrens spille-regler vigtige - også for lederne.

Lad jer inspirere af og overvej følgende:

- Kan en leder sidde alene bag en lukket dør på et værelse og snakke med et barn?
 - Kan en leder være alene voksen på sovesalen?
 - Kan et barn med hjemmve sove alene sammen med en voksen leder?
 - Kan en leder som lever alene, invitere et bestemt barn til at besøge sig privat?
- (Find selv på flere problemstillinger)

Trygt for alle parter

Det er vigtigt, at vores samvær foregår i åbne og trygge rammer. Det skal være trygt for såvel barnet som for dets forældre, at det deltager i Søndagsskolernes arbejde.

Det skal også være trygt at være leder ved, at der udsendes klare signaler og der er en adfærd, som ikke giver anledning til mistænkeliggørelse eller utryghed.

»Åbenhed og debat omkring problemet er første skridt mod at sikre, at vi som ledere bliver opmærksomme på, at hver enkelt af os har et medansvar for at sikre børn og unge mod seksuelle overgreb.«
(Sæt forebyggelse på dagsordenen, DUF)

Kontaktmuligheder

Danmarks Folkekirkelige Søndagsskoler
Korskærvej 25, 7000 Fredericia
8227 1216 (for akuttelefon, se s. 20)
soendagsskoler.dk

Foreningen Agape

Bredhøjsvinget 1, 8600 Silkeborg
8680 6022
foreningenagape.dk

Kilder

KRIS (Kristen terapi og Rådgivning for Incestofre og Seksuelt misbrugte; kris-dk.dk), Dansk Ungdoms Fællesråd (duf.dk) og Red Barnet (redbarnet.dk).

INTRO

SIKKERHED

DIT TEAM

GRÅZONER

PRAKTISK

SJÆLESØRGERISK BEREDSKAB

Fra drengestreger over stregen til mobning og kriser

VEJLEDNING

Det er vigtigt, at der skabes et trygt miljø, hvor den fortrolige samtale kan finde sted. Det kan ske i hjørnet af et offentligt rum eller i enrum med et par erfarne ledere. Lyt til barnet og hjælp det videre.

Det kan fx være om følgende emner:

- Brud på gode regler
- Udelukkelse/mobning på lejren
- Rusmidler på lejren
- Tyveri på lejren
- Seksuel adfærd.

Der findes forskellige løsningsmodeller, hvor den yderste konsekvens er hjemsendelse fra lejren.

Når vi bliver medvidner

Det forpligter at lægge øre til det, barnet vil fortælle dig. Måske hører du noget, du må handle på. Som ledere har vi pligt til at indberette fx incest, hvis vi hører, at det findes i barnets verden. Dog må vi være varsomme. Vi skal finde en balance, hvor vi er forsigtige med at anmelde familie og forældre, vi ikke kender, og samtidig varetage børnenes tarv.

Vær bevidst om, at nogle få børn kan finde på »spændende« historier. Der skal flere samtaler til, før der kan være klarhed over problemet, men tag det altid alvorligt. Er det et barn, du ikke kender så godt, kan du kontakte den klub eller skole, som barnet går i, for at høre, hvad deres opfattelse af barnets trivsel er. Husk tavshedspligten.

Det bedste vil i de fleste tilfælde være, hvis vi får grønt lys fra barnet til at tale med forældrene om problemet. Vi skal handle, men vide, hvad vi gør, så vi ikke får forældre til at hænge på en anklage resten af livet. Husk, at du ved den mindste tvivl kan ringe til DFS - døgnnet rundt (se side 20).

Du kan blive medvidne om

- incest/seksuelle overgreb
(Se afsnittet: Seksuelle overgreb)
- fysisk/psykisk mishandling
(Kontakt barnets kommune, skole osv.)

- rusproblematik i hjemmet
(Kontakt barnets kommune, skole osv.)
- selvmordstrusler
(Kontakt barnets kommune, skole osv.)
- sygdom af psykisk/psykotisk karakter
(Motivér barnet til at søge hjælp. Kun personer i psykose kan tvangsindlægges)
- anoreksi/bulimi
(Hjælp vedkommende ud af forestillingen om at 'tage sig sammen'. Lægehjælp er nødvendig)
- vanskelige tros- og tvivlsspørgsmål
- bekendelse af strafbare forhold.
(Du har tavshedspligt, men motivér for/giv støtte til at gøre op med det forkerte)

Når vi må formidle dødsbudskab

Det hænder, at en familie rammes af ulykke eller dødsfald, mens barnet er på lejr. Der kan tænkes situationer, hvor den løsning som må vælges, er, at vi må meddele barnet det som er sket.

Lejrlederen er den ansvarlige og kan gøre det selv eller bede en, der har specielt god kontakt med barnet eller har erfaring i dette om at overtage det eller om at være med.

Hvis det er muligt er det bedste at den nærmeste familie kommer på lejren og overbringer budskabet og tager barnet med hjem.

- Hvis det ikke er muligt, skal du
- prøve at få så megen information som muligt om, hvad som er sket (hvor, hvordan...?) fra den du selv bliver informeret af
 - være sikker på, at det, du bringer videre, er korrekt - lav ikke en formodning som senere viser sig at være fejl
 - skabe en så rolig og tryk situation som muligt
 - give og gentage en god og sand information (virkeliggør en uvirkelig virkelighed)
 - sætte ord på chokreaktionerne
 - engagere den/de ramte i samtale om det som er sket (fra fakta til følelse)

- bruge tid på at lytte, berolige, trøste, være nær
- undgå, at det ramte barn udsættes for sekundære traumer (medier, overaktive hjælpere osv.)
- ansvarliggøre og aktivere den ramtes nærmeste, så de hele tiden ved, hvordan barnet har det på lejren -det er deres ansvar, hvis barnet bliver på lejren
- genforene familien og fortæl, hvordan sagen er blevet tacklet på lejren - tal evt. om behov for videre opfølgning
- følge op på løfterne, hvis du giver nogen.

Børn reagerer forskelligt, fx med

- chok
- mistro
- fortrængning/benægtelse
- hjælpeløshed
- passivitet
- panik
- kvalme
- skælven.

Vær opmærksom på de andre børns sorgreaktioner. Hvis du ser en eller anden reaktion hos andre børn, kan du på den måde hjælpe det berørte barn til at udtrykke sine følelser.

Hvem tager sig af de andre børn, og hvordan fortæller man det?

På lejren må du også tage stilling til, hvornår og hvordan de andre børn skal have denne information. Informationen skal være enkel og korrekt. Vær opmærksom på, hvem I tænker er den bedste til at give sådanne beskeder.

Børnene skal have mulighed for at fortælle hinanden, hvordan de har det, og vise hinanden omsorg, ligesom de skal have mulighed for at stille alle de spørgsmål, der trænger sig på – så det er vigtigt med meget god tid.

Hjælp og videre læsning

Søg hjælp hos præster, psykologer, psykoterapeuter. Litteratur kan fås hos Kræftens bekæmpelse og lignende organisationer som har meget godt materiale.

Familieterapeuten Eleonora Andersen har udgivet *Ung sorg* som behandler en lang række emner, fx død, skilsmisse, mobning eller lavt selvværd (lån den på bibliotekerne eller køb den på lohse.dk).

SORG OG KRISE

Synliggør retningslinjerne for lederflokken

VEDLEDNING

Sorg og krise er en del af menneskelivet. Derfor vil nogle af børnene på lejren være i en sorgproces som der på bedste vis skal tages hånd om, og som lederne må være opmærksom på.

Sorg er en naturlig reaktion på tab, enten det er død, skilsmisse, flytning, tab af helbred, venner, hjemvé osv. Når det, vi er vant til, ikke fungerer, opstår der en krise. Når børn sørger, behøver de nogle som forstår og støtter dem. Dette er vigtigt for voksne, og endnu vigtigere for børn.

Børn går anderledes ind og ud af sorgen end en voksen gør. Pludselig græder de – to minutter efter er de i fuld gang med at lege og bygge sandslotte.

De mest almindelige sorgreaktioner hos børn er

- angst
- stærke minder
- søvnforstyrrelser
- tristhed, længsel og savn
- vrede og opmærksomhedskrævende adfærd
- skyld, selvbefredelse og skam
- pludselige problemer i skole mv.
- fysiske gener
- piger taler, drenge handler.

Uanset hvordan du reagerer, er det vigtigste, at du er der for barnet. Smerten reduceres ved, at der er et par ører der lytter, og et par øjne der ser.

Fysisk kontakt er også godt for mange – hvis du kan mærke, at barnet ønsker det. I alle reaktioner er det vigtigste, at du og en anden leder er der for barnet.

Retningslinjer for omsorg fra den voksne

- Åben og ærlig kommunikation
- Giv alderssvarende forklaringer/information
- Formidsk forvirringen
- Undgå abstrakte forklaringer
- Omskriv ikke døden til en rejse eller søvn.

Giv tid til tanker

- Giv tid til spørgsmål og samtale
- Forvent, at samtalerne bliver korte
- Se på billeder – evt. på mobilen, eller i et album, hvis barnet har et sådant med
- Acceptér barnets leg (ind og ud af det svære).

Gør tabet til virkelighed

- Vis medfølelse
- Tal med barnet om mindehøjtidelighederne
- Tal med børnene om deres rædsel for egen eller forældres død
- Tal med børnene om de eventuelle skyldfølelser de måtte have.

Børn sørger på forskellig vis. Sorgprocessen tager lang tid – måske flere år. Børns reaktioner er i stor grad afhængige af den måde, vi voksne møder dem på. Vi ønsker at lægge det bedste grundlag for, at barnet må sørge på sin måde – også på sommerlejr, hvis barnet har behov for det.

Hvis barnet ønsker at »holde fri« fra krisen, så vær blot opmærksom på barnet og dets trivsel.

KØRSEL MED BØRN

Indhent forældrenes tilladelse

RETNINGSLINJER

Normal praksis er, at man skal have forældrenes tilladelse til at køre med børn, og at de altid skal være korrekt fastspændt ifølge loven. En leder der kører med andres børn, er særligt forpligtet på at køre korrekt og med stor omtanke, da det er andres børn, han/hun tager ansvar for i situationen.

Det er altid bilens fører der har ansvaret for kørslen og de passagerer vedkommende har med.

I skal indhente tilladelse fra forældrene ved kørsel med børn i privatbiler. Brug evt. indmeldelsesblanketten.

BRUG AF BILLEDER

Indhent forældrenes tilladelse

RETNINGSLINJER

Det er tilladt at offentliggøre billeder uden tilladelse, hvor det er flokke af børn der er gengivet. Er der tale om billeder af et eller få børn, skal man have lov af forældrene, inden de offentliggøres.

Det er ikke lovpligtigt, men nemmest for alle parter, hvis forældrenes tilladelse indhentes skriftligt. Brug evt. indmeldelsesblanketten.

KONTAKT DFS

Ring døgnet rundt

HJÆLP AT HENTE

Som lejrchef kan du komme ud for tunge oplevelser der kræver handling. Det kan også være vigtigt at få evalueret og talt om den handling, du foretog dig, da hændelsen indtraf.

DFS ønsker at støtte enhver. Vi ønsker også at blive orienteret ved ulykker eller andre former for særligt vanskelige situationer. Ligeledes ønsker vi at blive kontaktet før udtalelser til pressen osv.

**Hellere kontakte os en gang for meget
- i stedet for en gang for lidt**

Danmarks Folkekirkelige Søndagsskoler
Korskærvej 25
7000 Fredericia
soendagsskoler.dk
kontakt@soendagsskoler.dk

Landskontor

8227 1216
- Mandag-torsdag 9:30-15
- Fredag 9:30-14

Akuttefon (uden for telefontid)

3050 4054
- Kontaktes ved ulykker
- Kontaktes angående pressen
Der er bemanning på nummeret døgnet rundt.

SOS-KORT

5 hurtige ... når du skal handle

1. UDØV FØRSTEHJÆLP
2. RING EFTER HJÆLP
3. BEVAR OVERBLIKKET OG FORDEL OPGAVERNE
4. FÅ ANDRE BØRN VÆK FRA STEDET
5. FØLG OP

LEJRCHEFENS 10 TING DER SKAL HUSKES

FORSLAG

1. Du er den ansvarlige

6. Se den enkelte leder

2. Bevar overblikket

7. Handl næstekærligt

3. Lav lynhurtigt din handleplan

8. Giv respons til de involverede

4. Handl bevidst, og uddel ordrer

9. Gør brug af alle
hjælpemidler og foranstaltninger
(læge, ambulance osv.), du kender

5. Se det enkelte barn

10. ... og snak med din Gud.

Tilføj dine egne lejr-/leveregler

GOD LEJR

Det største til de mindste - Jesus til børnene

HILSEN

DFS ønsker enhver lejrchef Guds rige velsignelse over lederskabet og årets lejr med forbøn om beskyrmelse og englevagt.

Herrens engel lejr sig omkring dem, der frygter ham
(Sl 34,8)

De bedste hilsner

Danmarks Folkekirkelige Søndagsskoler

Lissen Margård Bendix Jensen
Materiale- og projektkonsulent i DFS

Jeg løfter mine øjne mod bjergene
hvorfra kommer min hjælp?
Min hjælp kommer fra Herren
himlens og jordens skaber.
Han lader ikke din fod vakle
Han, som bevarer dig,
falder ikke i søvn.
Han, som bevarer Israel,
falder ikke i søvn, han sover ikke.
Herren bevarer dig
Herren er din skygge
ved din højre side.
Om dagen stikker solen dig ikke,
månen ikke om natten.
Herren bevare dig mod alt ondt,
han bevare dit liv.
Herren bevare din udgang
og din indgang
fra nu af og til evig tid
(Sl 121)

Giv det største til de mindste...

– Jesus til børnene

Du kan altid kontakte DFS' landskontor
8227 1216 · kontakt@soendagsskoler.dk

BESØG
soendagsskoler.dk